

Legalább tíz esztendeje született az ötlete annak a kiállításnak, amely Szer monostor és kora címmel nemrég készült el az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban. Igaz, dr. Trogmayer Ottó és régész kollégái akkor a jelenleginél nagyobbak, szélesebb időszakot felölelőnek álmodták a bemutatót.

Vályi Katalin, Kürti Béla, Bérés Mária és Nagy Ádám. • Nagy érdeklődés kíséri a nem csak tartalmában, de látványában is értékes kiállítást. (Fotó: Gyenes Kálmán)

K. B.: – A kiállítás előkészítésén, a restaurálási munkákon ez év februárjától nemcsak a szegedi, de a szentesi múzeum szakemberei is sokat dolgoztak. A vitrineket a korszakok specialistái rendezhették be. Nekem három üvegtárlóban kellett bemutatnom a honfoglalás korának emlékeit. Am ebből az egy századot felölelő időszakból Szer hátrában nem túl jelentős mennyiségű leletet találtunk. Ennek ellenére a Kárpát-medence két leggazdagabb női sírjának anyaga mégis itt látható. A hont foglalt férfiak öv- és ruhadíszait, fegyvereit bemutató vitrin mellett ugyanis az akkori női viseletet, ékszereket szintén meg lehet csodálni, csakúgy, mint a lótarász körülményeit reprezentáló szerszámokat. A rajzokkal, ásatási felvételekkel, különböző rekonstrukciókkal viszont érthetőbbé, élvezhetőbbé kívántuk tenni a látványokat.

V. K.: – Tizenöt esztendeje vezetem a pusztaszeri ásatásokat, így rám a települések anyagának bemutatása hárult. Az általam feltárt területen a kora Árpád-kori településnek eddig 25-26 lakóépülete, illetve objektuma került elő. E hatalmas anyag azonban nem könnyítette meg a válogatást, mivel annak 90 százaléka még restaurálatlan. Szerencsére a fennmaradó rész is elég jól tükrözi a kor jellegzetességeit, azt, hogy zömében a földbe mélyített lakóházakon kívül zajlott óseink élete: cserép bográcsokban a szabadban sütöttek, főztek, és földműveléssel, állattartással foglalkoztak.

Szer monostor és kora

Régi leletek között – őseink nyomában

A körkép épületének egy viszonylag kis szárnyában és az eredetileg nem is e célra készült vitrinekben látható jelentős leletanyag – a X. századtól a török kiűzéséig tartó esztendőkből fennmaradt eszközök, ékszerek, pénzek – azonban az igényes válogatásnak és elhelyezésnek köszönhetően mint egy tudományos mű, számtalan információval szolgál. Minderről az óriási élményt nyújtó állandó kiállítás négy lelkes és kiváló „berendezője”, Bérés Mária, Kürti Béla és Vályi Katalin régész, valamint Nagy Ádám numizmata mesélt.

B. M.: – Speciális szakmai feladatot kellett megoldanom azzal, hogy a következő hat tárlóban a dr. Trogmayer Ottó igazgató úr által 1970–76 között feltárt monostortemplom körül lévő sírok anyagát időrendben megjeleníthessem. A XI. század jellemzőinek minél teljesebb bemutatása érdekében azonban nemcsak az Ópusztaszeri, hanem a megye más területeiről előkerült tárgyak is helyet kaptak itt. A továbbiakban azt próbáltam szemléltetni, miként sikerült a leletek alapján következtetni, és ezzel rekonstruálni egy középkori koporsót, vasalatával együtt. Ezenkívül bizonyított: a temetkezéshez kapcsolódó hiedelmeknek, szokásoknak számos formája létezett. A XIII.–XV. századból származó veretes és csont övek, párták, ruhadíszek, vagy pecsétygyűrűk pedig országosan

is kiemelkedőek, fontos történeti forrásanyagul szolgálnak. A következő három tárló a kiállítás designer-ét dicséri: a monostortemplom feltárásnál előkerült szobrok és faragványtöredékek remekül szüggallják, milyen reprezentatív épület volt ez. Az egyházi kegytárgyak közül kuriózzumnak számít a korabeli püspöki pástortorbot és a füstölő. Az viszont sajnálatos, hogy az Ópusztaszeri előkerült bronz gertyatartó-láb, mint a fémművesség egy csodálatos reprezentánsa nem itt, hanem a Magyar Nemzeti Múzeum kiállításában, külföldön látható. Figyelmet érdemelnek ugyanakkor a háttérként szereplő miniatűrök, amelyek – bár nem magyarok, de hazai tulajdonú – még a Hunyadi Mátyás által vásárolt, ma az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában lévő forrás-könyvből származnak.

V. K.: – Az utolsó három vitrinben a XIV. században mezővárosi rangra emelkedett település leleteit mutatjuk be. A házak ekkor már föld felettiek, háromszögletűek. A kerámiaművességet reprezentáló kiállított darabok közül pedig érdekes és rangos leletnek számít az üvegedény, valamint a dobókocka. Feltétlenül figyelmet érdemel az utolsó tárlóban helyet kapó, a XIII. század végén megépült plébániatemplom leletanyaga is, amelyet Horváth Ferenc régész tárt fel.

N. Á.: – Mivel még nem fejezödtek be az ásatások ebben a térségben, ezért a pénzérméket illusztráció alapjára a Móra Ferenc Múzeum – vidéken egyedülálló, körülbelül hatvanezer darabos – éremtára szolgált. Olyan kompromisszum született, hogy egy magyar pénzérméket bemutató vonuljon körbe a teremben az István verette első pénztől az 1526-ban használtakig. Zömmel ezüst pénzeket lehet látni, de érdekesség a III. Béla korabeli bronz pénz, majd az azt követő arany és nagy ezüst pénz, valamint a garas.

V. K.: – Feltétlenül meg kell még említenünk a kiállítottak középen elhelyezett tárlókban látható Varjas Miklós-maketteket, amelyek a monostortemplom három nagy építési periódusát reprezentálják. Így az ide látogató érdeklődők teljes képet kaphatnak – természetesen az eddigi ismereteink alapján – az 1000–1526. között itt élő magyarságról.

N. Rácz Judit

• A Bükkből az 5990 méteres csúcsig Szegedi fiú a gleccsereken

Amikor 800 méter tátongett alatta

– A Bükkben túráztunk az egyik barátommal és az édesanyjával – emlékezett vissza a nagy találkozásra a 21 éves fiatalember. – A természet szépsége és a kaland izgalmá ragadott magával. Pedig csupán 2-3 méteres szikladarabokat másztunk meg. Ahogy hazajöttünk, azonnal bújni kezdtem a sziklamászásról szóló könyveket. Szerencsére Szegeden működött egy klub, amelyet megkereshettem.

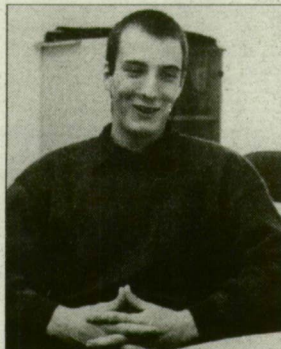
Barátaival indultak el túrázni. Előbb itthon, majd a Magas-Tátrában és az Alpokban győzték le a csúcsokat. A szülők nem tapsoltak az ötletnek, de úgy voltak vele, bizonyára csak egy hobbit, ami elmúlik. Előtte úszott, kézilabdázott Péter, de ennél a sportnál, szenvedélyenél leragadt.

• Mennyire költséges a sziklamászás?

– Az én szereléseim körülbelül 150 ezer forintot ér. Többféle bakancs, ékek, kötelek, szegek, karabínerek, csákány, s.t.b. Gleccser-mászásakor 20-30 kilogrammot nyom a felszerelés. Apránként gyűjtöttem össze. Eleinte szüleim segítettek, majd ipari alpinizmussal magam is kerestem a rávalót. A Vedresben végeztem építész-technikusként, nem volt idegen a tető- és vakolatjavítás, csak azt kellett megszokni, hogy egy vékony deszkán ül az ember, alatta meg 20-30 méter. Az utazás is pénzbe kerül, viszont kell annál a magasságot. Feljebb már nem.

• Amikor a nagy semmi ott tátongett alatta, nem félsz?

– Természetesen fél az ember, de ez az érzés csak nővel a biztonságot, mert annál körütekintőbb. Egyéb-ként a 20 méteres magasság félelmetesebb, mint a 200, mert onnan még lehet érzékelni a magasságot. Feljebb már nem.

Hevesi Péter megbízik a barátaiban. (Fotó: Schmidt Andrea)

Hogyan lesz egy al-földi legényből alpinista? A véletlen és egy kirándulás hozta a nagy változást a szegedi Hevesi Péter életében négy esztendővel ezelőtt.

– A lényeg nem is a csúcs, hanem a megtett út, a küzdelem – magyarázta a szimpatikus, csendes szavú fiatalember. – Egy hang megszólal az emberben: fölfelé, fölfelé. De amikor fent vagy, akkor még nincs vége, hiszen onnan még le is kell jönni.

• Amikor a nagy semmi ott tátongett alatta, nem félsz?

– Természetesen fél az ember, de ez az érzés csak nővel a biztonságot, mert annál körütekintőbb. Egyéb-ként a 20 méteres magasság félelmetesebb, mint a 200, mert onnan még lehet érzékelni a magasságot. Feljebb már nem.

• Mekkora volt a legnagyobb mélység alatta?

– Nyolcszáz méter.

• Az bizony nem semmi. Még hallgatni is rossz...

Péter 5 hónapos túráról érkezett haza. A már említett két barátjával 7 ázsiai országot barangoltak be. A fiúkat a kelet zenéje vonzotta első-sorban. Pétert a hatalmas hegyek, sziklák. Kétszemélyes sátorban aludtak, nyomorog-

tak hárman. Az ébresztő általában 6 órakor volt. Első a tea, mert az nem csak melegít, hanem a száraz levegőtől a szájpaddlászhoz ragadt nyelvet is segít lehámozni. Reggelire müzli, búzadara és egyéb „finyencség”, napközben egy-két csoki, nagyobb étkezés, esetleg főtt étel csak este, amikor már újra felállították a sátrat, elkészítették, esetleg a jégfalból kicsáká-nyozták a táborhelyet.

• A mínuszok és a szél tombolásában, egy függőleges falon lógva nem fordult meg a fejedben, hogy otthon csak jobb lenne a meleg lakásban egy jó kis töltőtáposztát bevágni?

– Ezzel csak viccelni szoktunk – válaszolta mosolyogva. – Ha fázik az ember, akkor nincs mese, mozogni kell. Tartjuk egymásban a lelket. Mivel barátaival mászik az ember, meg is bízik bennük. Ezt másképpen nem lehet csinálni.

• Te mennyire változtál meg mióta sziklamászó lettél?

– Gyerekkoromnak volt egy értéktelme-korszaka, odavoltam a punkért – magyarázta. – Aztán sportolni kezdtem és kikötöttem a sziklamászásnál. Úgy gondolom, jó úton járok. Öncél-lúnak tűnik az egész, hiszen itt nincs nézőközönség, ön-magunk miatt mászunk, saját örült szenvedélyünket elégtjük ki. Úgy gondolom, aki végigküzdi egy utat, annak az tartást ad. Az ember így az élet más területén is könnyebben megállja a helyét.

Hevesi Péter az elkövetkező években gyakorol, készül. '98-ban pedig szeretne feljutni a búvós 8000 méter fölé. Ilyen hegycsúcsból 14 van a világon. Már most is, akkor pedig főleg elmondhatjuk, magasra jutott ez a szegedi fiú.

V. Fekete Sándor

Krisztában divat lakik

Pavuk Kriszta divatot tervez. (Fotó: Enyedi Zoltán)

Van egy saját stílusom, meg-érzi az ember.

• Milyen az a saját stílus? Most miket csinál?

– Tele leszek az újság, ha mindent leírja. Overallok, szövetkabátok, férfidzsekik, hosszú szoknyák, kosztümök, kantáros nadrágok, sálakkal, sapkákkal.

• Bejön egy kényes dáma, elkezd nézegetni a készletet, és azt mondja, kér az egyéniségéhez illőt vagy azt. Maga jól rá-néz, odaül az asztalhoz, és megrajzolja neki?

– A készletből választhat,

de testéhez igazítjuk bármikor. Nem is jött be még ilyen ötlettel senki.

• Nem akar külföldre menni, nem akar európai divattervező lenni, akkor miért kell az angol nyelv?

– Sok külföldi fordul meg nálunk.

• A szerbbel nem többre menne?

– Angolul velük is szót tudok érteni.

• Mondja meg őszintén: ebből meg lehet élni?

Édesapja felel rá, de már szalad is.

– A tervekből, nálunk?

Hat éve érettségizett, hat éve van vadászati engedélye, és hat hónapig volt odaát, angol szóra. Csupa hat, de egyelőre csak az utolsó maradvány, a többi az évekkel változik. Pavuk Krisztináról van szó, aki telefonba azt mondja, családi butik vállalkozó tagja. Föl is teszem neki a rázós kérdést mindjárt, amikor találkozunk.

Kell hozzá az a sok más, amit még kell látni.

Meg kell kérdeznem édesanyját is, hogy a divatszaka-ma családi eredetét hűen tisztázhassuk. Kézzel-lábbal tiltakozik, hogy le ne írjuk, mi viszont erősködünk, de nagyon. Vizes famülből származik, út-híd-vízműépítő-ipari technikusként végzett, de a családban maradt.

Három gyerekkel így is elég volt.

• Asszonyom, ez még folytatódik. Jönnek az unokák. A Kriszta tud főzni?

– De milyen jókat! Csupa kitalációkat főz a húgával együtt.

Lánya folytatja: – Például kagylót, rákot. Csígit még nem ettem.

• Pedig fölajánlottam volna kertünk minden csigáját, amikor az eper érik.

– Krokodilt is ettem már, és tevehúst is, Egyiptomban.

• Oda hogyan került?

– Táncoltam a Szeged Táncgyűlésben, és úgy.

• És valóban vadászik is?

– A csanyteleki társaság tagja vagyok édesapámmal együtt.

• Fácánleves, kacsasült minden hétvégén?

– Ha nem is mindig, de előfordul. Nyúlús, őzhús is.

• Milyen puskája van a szegedi Dianának? Vagy marad a vertarany nyíl-nál?

– Duplacsővű lapát, és sö-retes.

• A többi éntem, csak a lapátot nem.

– Vízszintesben van egy-más mellett a két csőve. Ha semmit se lövök, én vagyok az ügyetlen állatbarát. És horgászni is szeretek.

• Amíg én itthon keres-tem nyár eleje óta, maga horgászott?

–

– Fogtam a nagy halakat. Akkora busa akadt egyszer a horgomra, el is szakította mindjárt. Átment a zom-szédhoz, már szakolni akarta kifelé, amikor visszafordult, és beleakadt a horgomba.

• Igaz jószág nem vész el, becslésem hal visszahozza a földön?

– Benne volt a szájjában, valóban, és húzta maga után a zsinór darabját is.

• Egész nyáron képes volt horgot áztatni?

– És rajzoltam Siófokon. Kiültem a partra, aki kérte, lerajzoltam. Portré húsz perc, karikatúra tíz.

• Abból is meg lehet élni? És még mit szeret?

– Meg lehetne, de ilyenkor már hideg van. Sielni például.

• Hova jár?

– Mostanában Olaszor-szágba.

• Viszi a gipszet is?

– Eddig még megúsztam, csak porcelválásom van.

• Orvos kezére kellene adnia.

– Kellene, kellene, de nem merem!

Egyetlen divatintézet sin-csen, ahol porcelválásra pa-pirot adnának.

Horváth Dezső

• Sok évvel ezelőtt született egy törvény – vagy rendelet? –, hogy nálunk a butik szó nem használható. Maga még kicsike leányka volt akkor. Mégis butik?

– Így szokta kezdeni mindig? Jól meglőtt vele, az biztos. Nem tudtam róla, de akkor visszakérdezhetek? Miért van annyi butik mégis?

• Azt hiszem, ebben sikerült leghamarabb föl-zárkóznunk Nyugathoz. Talán le is hagytuk már. Pedig azt a paragrafust vissza se vonta senki. Mit csinál itt?

– Divatot tervezek.

• Kicsi kora óta erre vágyott?

– A Tömörkényben még kerámia tagozatra jártam, talán elhiszi, azt akartam folytatni. Jelentkeztem az iparművészetre, de nem vettek föl. Nem vagyok az a fajta, aki nekimegy másodszorra is, harmadszorra is, bekapcsolódnom mindjárt a családi vállalkozásba.

• Ezek szerint családi hagyomány a divat?

– Édesapám mondja, az ő dédapja már hajóval szállította a selymet. Eddig hord vissza az emlékezet, hogy a korábbi őseim mit csináltak, nem tudom. Pozsonyban él-

tek, olyan nagy áruházat tartottak fenn, őriznek olyan le-velet, amire csak ez volt ír-va: Pavuk János, Magyaror-szág. A posta megtalálta.

• Könnyebb volt akkor, mint most megtalálni azt, aki az utca másik oldalán lakik. Vagy a posta volt más? Ott tartottunk, hogy leérettségizett.

– Szakmunkásképzőbe mentem, két évig a ruhakészítő szakmát tanultam. Most a fővárosi divatintézet-be járok. Divattervező szabadiskolába.

• Ilyen is van? És milyen bizonyítványt ad?

– Itthon sehol nem ismerik el, Európában azonban mindenhol.

• Megfogtam. Angolt tanult Angliában, most szabadiskolába jár, tehát Európába készül?

– Itt akarok maradni Szegeden.

• Addig jár Pestre, mint kórsó a kútra...

– Pestet se szeretem.

• Marad a Lófaránál? Látom a rajzait, csak azt nem tudom, honnan veszi az ötleteit. Milyen divatlapokból?

– A kérdés önmagában sér-tés.

– Belülről jön a divat.